

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALIQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

PEDAGOG- TÁRBIYASHINIŃ KÁSIPLIK KOMPETENTLIGIN RAWAJLANDIRIWDA METODIKALIQ XIZMETTINŃ ROLI

G.A.Saparbayeva,
stajyor-oqıtıwshı
NMPI. "Gumanitar hám jámiyetlik pánlerdi aralıqtan oqıtıw" kafedrası
gulruxsaparbayeva@gmail.com

Annotatsiya: *Bul tezisde mektepke shekem tálim shólkemi tárbiyashılarınń kásiplik kompetentligin rawajlandırıwda metodikalıq iskerliginiń róli hám óz-ózin rawajlandırıw, tárbiyashıǵa qoyılǵan talaplarǵa qanshellik saykes ekenligi haqqında sóz etiledi.*

Tayanısh sózler: *Tárbiyashı pedagog, balanıń fizikalıq hám psixologiyalıq rawajlanıwı, tálim-tárbiya, jekke tayarlıq, kásiplik tayarlıq, reflektiv tayarlı.*

Mektepke shekemgi bilimlendiriw shólkemlerinde pedagogikalıq processti sıpatlı ámeliatqa engiziw Respublikanıń bilimlendiriw sistemasında alıp barılıp atırǵan reformalardıń orınlanıwın támiyinlew, mektepge shekemgi bilimlendiriw shólkemi tárbiyashılarınıń mánawiy kórinisi hám de kásiplik sheberliklerine de baylanıslı. Házirgi kúnge shekem MSHBSH tárbiyashılarınıń kásiplik iskerligi pedagog hám psixologlardıń izertlew obekti hám predmeti bolıp kelmekde. Mektepke shekemgi jastaǵı bala shaxsınıń rawajlanıwında tayanısh wazıypanı tárbiyashınıń qoyılǵan talaplarǵa qanshelli muwapıq ekenligi belgilep beredi. MSHBSH tárbiyashısı, bárinen burın, balanıń keleshegi, táǵdiri ushın joqarı juwapkershilikti tolıq ańlap jetiwi zárúr. Tek mektepke shekemgi jastaǵı balanıń rawajlanıwınıń áhmiyetli qádiriyat ekenligin túsiniw ǵana emes, al balanıń rawajlanıw nızamlılıqlarına baylanıslı bilimlerde de iyelewi júdá áhmiyetli. Mine usınday nızamlılıqlardan biri – balanıń fizikalıq hám psixikalıq rawajlanıwınıń onı qorshap turǵan ortalıq penen baylanıslılıǵı bolıp tabıladı. Bul nızamlılıq, óz gezeginde, MSHBSH tárbiyashısınıń tómendegi eki áhmiyetli funkciyasın belgilep beredi:

- 1) balalardı tabıslı tárbiyalaw ushın zárúr pedagogikalıq sharayatlar jaratıw;
- 2) olardıń ómirlik iskerliginiń qáwipsizligin támiyinlew hám densawlıǵın bekkemlew [1].

Tárbiyashınıń balalardı tabıslı tárbiyalaw ushın zárúr pedagogikalıq sharayatlar jaratıw funkciyası balanı belsendilikke iytermelew, onı rawajlandırıwshı xarakterdegi iskerlikke tartıwdı talap etedi. Balanıń fizikalıq hám psixologiyalıq salamatlıǵın bekkemlew haqqında ǵamqorlıq etiw mektepke shekemgi jastaǵı tárbiyanı aqılǵa muwapıq shólkemlestiriwdiń girewi bolıp, sebebi, bul jas dáwiriniń rawajlanıwı balanıń sociallıq jaǵdayı, keypiyatı, emocional kórinislerge tikkeley baylanıslı. Mine,

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASINDA ARALIQTAN OQITIW DÍN INTEGRACIYASI»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

usı sebepli tárbiyashı balanı qorshap turǵan ortalıqqa itibarlı bolıwı, balanıń ómiri hám densawlıǵına qáwip salıwshı eń ápiwayı jaǵdaylardıń da aldın alıwı lazım. Yaǵnıy, tárbiyashı balalar baqshası maydanshası, oyınshıqlar, mebel úskeneleriniń balanıń boyına say keliwi jaǵdayın turaqlı qadaǵalap barıwı, hawa hám suw temperaturasınıń ólshew, balalardı tayarlaw ushın shınıǵıwlar waqtın aldınnan anıqlawı lazım. Sonı ayrıqsha atap ótiw kerek, tárbiyashınıń itibarsızlıǵı, biypárwalıǵı onıń kásiplik jaramsızlıǵınıń áhmiyetli belgisi bolıp tabıladı.

Zamanagóy tárbiyashı psixologiyalıq, pedagogikalıq, sociologiyalıq izertlewlerge tayanǵan halda bala shaxsınıń rawajlanıwı ushın onıń tásinin hesh nárese, hátte, joqarı kategoriyalı bilimlendiriw mákemesi de basa almaytuǵın shańaraq ekenligin ańlap jetedi. Tárbiyashı ata-analardıń pedagogikalıq mádeniyatın turaqlı arttırıp barıwı, balalar tárbiyasında belsendi birge islesiwdi jolǵa qoyıwı, bul processte sociallıq járdemge mútájlik sezilwshı shańaraqlar menen óz aldına jumıs alıp barıwı maqsetke muwapıq

Zamanagóy MSHBSH tárbiyashısınıń tómendegi kásiplik funkciyaların da ajratıp kórsetiwimiz lazım:

- 1) ata-analardıń aǵartıwshılıq bilimlerin arttırıwda qatnasıw;
- 2) shańaraq hám MSHBSH tárbiyalıq tásinin basqarıw hám de sáykeslestiriw.

Zamanagóy demokratiyalıq jámiyette mektepke shekemgi bilimlendiriw isine qoyılıp atırǵan talaplar tárbiyashıdan turaqlı rawishte óziniń ulıwma mádeniy hám kásiplik tayarlıǵın bayıtıp barıwdı talap etedi. Bul bolsa, óz gezeginde, MSHBSH tárbiyashısınıń kásiplik iskerliginiń jáne bir baǵdarı – óz betinshe bilim alıwdı shárt etip qoyadı. Óz betinshe tálimniń maqseti – basqıshpa-basqısh tárbiyashı shaxsın rawajlandırıw, kásiplik sheberligin arttırıp barıwdan ibarat.

Joqarı bilimlendiriw NMPI dada basqa oqıw hám qánigelik pánleriniń mektepke shekemgi bilimlendiriw baǵdarında da óz betinshe tálimniń túrli formalarda, yaǵnıy, kásipke baylanıslı, kórkem ádebiyatlar menen tanısıw, olar tiykarında anıq belgilengen temalarda konspekt tayarlaw, muzeylerge barıw, konferenciya, kórgizbe hám konkurslarǵa qatnasıw sıyaqlılar tiykarında shólkemlestiriliwi maqsetke muwapıq sanaladı.

Pedagogikalıq iskerliktiń dóretiwshilik xarakterge iyeligi tárbiyashıdan aldınǵı is-tájiriybelerdi úyreniw, innovaciyalardı ózlestiriw hám ámeliyatqa engiziwdi talap etedi. Innovaciyalardıń jedel kirip keliwi tárbiyashılardı ilimiy-izertlew jumıslarında qatnasıwǵa tartıw zárúrligin júzege keltiredi. Tárbiyashılardıń bunday izertlew

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASINDA ARALIQTAN OQITIWDIŃ INTEGRACIYASI»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

jumıslarına tartılıwı keyin ala erisilgen nátiyjelerden óz iskerliginde tabıslı paydalanıwǵa múmkinshilik beredi [2].

Sunday-aq, tárbiyashı óz kásibiniń sheber ustası bolıwı ushın arawlı tayarlıq kóriwi kerek. Ol tómendegi shártlerge ámel etiwı lazım:

1. Tárbiyashı jas áwladtı tárbiyalaw ushın joqarı maǵlıwmatlı, kásiplik bilimlerde puxta iyelep, zárúr metodikalıq ádebiyatlardı tańlay alatuǵın, ilimiy ádebiyatlar menen isley alatuǵın, aldınǵı tájiriybeli pedagoglardıń tájiriybesin úyrenip, óz jumısında qollana alatuǵın shaxs bolıwı lazım.

2. Tárbiyashı baqlawshılıq qábiletin jaqsı iyelegen, olardıń minez-qulqı, isháreketlerin talqılap, balaǵa unamlı tásir etiwshi qurallardı taba alatuǵın bolıwı kerek.

3. Tárbiyashılardıń biliwge qızıǵıwshılıqların arttırıw, olardıń baylanıslı sózin rawajlandırıw ushın tárbiyashınıń sózi tegis, anıq, logikalıq ıqsham hám túsiniikli bolıwı kerek. Tálım-tárbiya beriwde zamanagóy pedagogikalıq hám belgilileme texnologiyalarınan paydalana alıwı lazım. Tárbiya procesinde tálimniń interaktiv oyın metodlarınan nátiyjeli paydalana alıwı zárúr.

Joqarıda bayan etilgen MSHBSH pedagoglarınıń kásiplik iskerligine baylanıslı funkciyaları hám «Mektepke shekemgi bilimlendiriw Koncepciyası»na tiykarlanǵan halda zamanagóy tárbiyashılardıń kásiplik kompetentligin belgilewshi tayarlıqtıń úsh tárepin ajratıp kórsetmiz: [3]

- Jeke tayarlıq;
- Kásiplik tayarlıq;
- Refleksiv tayarlıq;

Jeke tayarlıq – tárbiyashı shaxsında qarar tabıwı lazım bolǵan sıpatlardı ózinde sáwlelendirip, olarǵa gnostikalıq (biliwge baylanıslı) qábiletler (ilimiy maǵlıwmatlar menen isley alıw, ilimiy bilimlerden ámeliyatta aqılǵa muwapıq paydalana alıw, pedagogikalıq wazıypalardı joqarı sheberlik penen sheshe alıw); shólkemlestiriwshilik qábiletleri (tálım-tárbiya jumısların shólkemlestiriw hám ámelge asırıw ushın qolaylı sharayat jaratıw, shınıǵıwdıń forma, metod hám quralların tańlay alıw, waqıttı durıs bólistiriw, oqıw procesin zárúr úskeneler menen támiyinlew, galaba ilajlardı rejelestiriw hám ótkere alıw); kommunikativ qábiletler (belgililemeni mektepke shekemgi jas dáwirleri menen baylanıslılıqta túsiniikli usına alıw, jaǵday menen baylanıslılıqta belgililemelerdi uzatıw metod hám usılların ózgerte alıw, kásiplik iskerlik procesinde pikirlesiwdi aqılǵa muwapıq ámelge asıra alıw hám basqalar)di kirgizemiz.

«ÚZLIKSIZ BILIMLENDIRIW SISTEMASÍDA ARALÍQTAN OQÍTÍWDÍN INTEGRACIYASÍ»

atamasındaǵı IV Xalıqaralıq ilimiy-teoriyalıq konferenciya

Kásiplik tayarlıq Ózbekstan Respublikası birinshi Prezidenti belgilep kórsetkenindey I.A. Karimovtıń 2012-jıl 10-dekabrdegi «Shet tillerin úyreniw sistemasın bunnan bılay da jetilistiriw is-ilajları haqqında»ǵı PQ-1875-sanlı qararına muwapıq, pedagoglardıń shet tilin, sonıń ishinde inglis tilin biliwi kásiplik talap etip belgilendi. Sonday-aq, tárbiyashınıń kásiplik iskerligi ushın ayrıqsha áhmiyetke iye bolǵan kónlikpe hám tájiriybelerdi óz ishine qamtıp aladı.

Refleksiv tayarlıq – tárbiyalıq process nátiyjelerine tiykarlangan halda tárbiyashınıń aldaǵı iskerligin rejelestiriw imkaniyatın berip, onıń úsh túrdegi refleksiv qábiletin óz ishine qamtıp aladı: obyektı sezıw, ólshewdi biliw hám tiyislilik sezimi.

Ádebiyatlar:

1. Sodikova Sh. A. Maktabgacha pedagogika-T: 2013.
2. O‘zbekiston Prezidenti Shavkat Mirziyoyev 2017-2021 yillarda O‘zbekistonni rivojlantirishning beshta ustivor yo‘nalishi bo‘yicha xarakteristik strategiyasi. 7-yanvar. 2017.
3. Ilk qadam. O‘quv dasturi.-T:2018.